

Ladislav Vidman, Étude sur la correspondance de Pline le Jeune avec Trajan. Rozpravy Československé akademie věd, řada společenských věd, ročník 70, sešit 14. Praha 1960. Stran 116.

Tato studie ke korespondenci Plinia Mladšího s císařem Traianem není, jak autor sám zdůrazňuje, opakováním a prolínáním všeho, co bylo kdy o této otázce napsáno, nýbrž omezuje se s chvályhodnou věcností jen na problémy, v jejichž řešení mohl autor po bedlivém rozboru všech dopisů, uváděných v edicích jako X. kniha Pliniových listů, dospět k pozitivním závěrům anebo říci k nim aspoň něco nového. Vidman si je přitom velmi dobře vědom velké důležitosti této korespondence jako historického pramene pro poznání toho, jak se starý systém římské provinciální správy na začátku 2. stol. n. l. postupně měnil. Pokud pak jde o sbírku samu, je přesvědčen — jak se zdá právem — že odpovědi, které dostával Plinius z Říma, byly psány samým císařem, a to jako jeho osobní rady pro jednotlivé případy, tedy nikoli jako obecně platná nařízení. Autor se zabývá i otázkami chronologickými a z dat, která byla zdůvodňována a obhajována staršími badateli, dává za pravdu spíše rokem pozdějším, tj. přiklání se k tomu, že byl Plinius praetorem r. 95 a že spravoval Bithýnií a Pontus v letech 111—113. Pádně také odmítá námitky, které byly vzneseny proti úplnosti této korespondence. Dobře promyšlené jsou i kapitoly, ve kterých se rozebírá otázka, v jaké funkci a za jakým účelem byl Plinius do Malé Asie poslán.

Nemálo pozornosti věnuje autor městskému zřízení, jehož účty a zejména stavební výdaje Plinius na císařův rozkaz pečlivě kontroloval. Důležité je také autorovo konstatování, že se v rozebírané korespondenci nenajdou žádné průkaznější známky nějaké krize tehdejší municipální společnosti, tj. že na začátku 2. stol. n. l. nelze ještě v pramenech z municipálního života postihnout příznaky krize otrokářské společnosti, která později zachvátila celou říši.

Mnoho se již v odborné literatuře psalo o Pliniově listě týkajícím se křesťanů a o Traianově odpovědi na něj. Často se dokonce předpokládaly i jakési zákony, které vydali proti křesťanům Nero a Traianus, ale jsou známa i tvrzení, že je třeba ze spisů Tacitových a Pliniových vyloučit místa o křesťanech jako pozdější interpolace. Toto hyperkritické stanovisko k pramenům se nyní obecně odmítá, a proto je i Vidman přesvědčen o pravosti všech těch údajů, které v Pliniových dopisech o křesťanech nacházíme. Ale přitom se Vidman zcela správně nezotožňuje ani s těmi badateli, kteří mluví o jakýchkoli zákonech vydaných proti křesťanům v 1. a na začátku 2. století. Je totiž právem přesvědčen, že Neronovo pronásledování, místně i časově omezené, nebylo podloženo žádným zákonem a že ani v Traianově odpovědi Plinioví nelze spatřovat žádný reskript; nanejvýš to bylo nezávazné precedens, tedy něco podobného, jak tomu bylo v té době i s jinými centralistickými zásahy císaře do místních provinciálních záležitostí.

Rozborem Pliniový korespondence s císařem Traianem se tedy Vidman snaží upřesnit naše vědomosti o poměrech a správě římských provincií v době, kdy moc římského státu dosáhla svého vrcholu, přičemž ovšem správně varuje před mechanickou aplikací toho, co víme o tehdejších poměrech v Bithýnií a Pontu, na všechny ostatní provincie. Každá římská provincie, zejména ve východní polovině římské říše, měla totiž své osobité zvláštnosti, závislé na dřívějším jejím historickém vývoji, a tyto zvláštnosti byly za principátu ústřední vládou více méně respektovány. Svědčí o tom ostatně i Traianovy rady a příkazy, neboť postrádají důsledně jednotnosti. Autor o tom podává dostatečně množství důkazů.

Vidmanovu studii, jež se opírá o přesný rozbor a výklad textu i o dobré znalosti odborné literatury a v níž najdeme mnoho bystrých postřehů, můžeme hodnotit jako solidní a cenný přínos k řešení otázky, jak vypadal vnitřní stav římské říše za principátu.

Josef Česka

G. M. Livšic, Kumranskije rukopisi i jich istoričeskoje značenijsje. Běloruskij gosudarstvennyj universitet V. I. Lenina, Minsk 1959. Str. 81.

Studie, již autor vydal jako monografický doplněk ke své knize „Třídní boj v Judeji a povstání proti Římu“ (Minsk 1957), je věnována rozboru a zhodnocení nejdůležitějších rukopisných dokumentů, nalezlých v Judeji na pobřeží Mrtvého moře v jeskyních a rozvalinách starověkých pevností. Tento materiál i jeho charakter je naší vědecké veřejnosti znám. Z našich vědců se problémy kumranských textů zabývali J. Segert (v Archivu orientálním od r. 1954) a J. Česka (Věda a život, 1959). Livšicova kniha je pokusem o marxistickou syntézu dosavadních, ovšem zdaleka ne definitivních informací o těchto nálezech z Judejské pouště. Autor omezuje svůj rozbor na nejdůležitější, úplně již vydané fragmenty, tedy na